

Latviešu valodā izdoti arī Kristofa Onodibio romāni

- Ienirt, 2017, 2018
 - Ticēt brīnumainajam, 2018
-

Diktatūras izraisīta paranoja, dārgakmeņi, opijs un kaisles caurstrāvotas naktis ievēd lasītāju visvaldzinošākajā, jutekliskākajā un tajā pašā laikā slēgtākajā Āzijas valstī – Birmā: no “zelta jaunatnes” ballītēm Jangonā līdz etnisko cilšu animisma rituāliem kalnu ciemos Zelta Trīsstūrī.

Hall du Livre

Romāns “Birmiete” ir kā poētisks un galvu reibinošs ceļojums, kurā netrūkst ne romantikas, ne piedzīvojumu. Galvenā varoņa iniciācijas stāsts ceļ trauksmi par aktuālām, pasaulē bieži noklusētām tēmām: etnisko cilšu nākotne, ģeopolitiskā situācija, narkotiku ražošana un patēriņš Zelta Trīsstūrī un, protams, militārās huntas agresija reģionā.

Goodreads.com

Neprātīgi romantisks mīlas stāsts. Īsts ceļojums nezināmajā.

Elle

Christophe Ono-dit-Biot
BIRMANE

KRISTOFS ONODIBIO

birmiete

No franču valodas tulkojusi
Vineta Berga

821.133.1-31
On 600

Christophe Ono-dit-Biot

BIRMANE

Copyright © Plon, 2007

Vākam izmantots attēls © iStock.com / ugruhan

Vāka dizaina autors **Arnis Kilbloks**

Kristofs Onodibio

BIRMIETE

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projektu vadītāja *Una Orinska*

Redaktore *Diāna Romanoviča*

Korektore *Diāna Graudiņa, Elīna Vēja*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-618.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Vineta Berga, 2021

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2021

ISBN 978-9934-0-9175-9

Vectēva Andrē piemiņai

“Tu esi dumpiniece tikai leļpus jostasvietas.”¹

Džordžs Orvels, “1984”

¹ Orvels, Dž. 1984. Rīga : Zvaigzne ABC, 2004. II nodaļa, 89. lpp. No angļu val. tulkojis V. Kārklīšs.

“Birmiete” pēc septiņiem gadiem

Romāns, kuru jūs lasīsit, stāsta par to, kā reiz kāds jauns vīrietis neprātīgi iemilējās jaunā sievietē, kura bija neprātīgi iemilējusies. Nevis vīrietī, bet valstī.

Šī valsts ir Birma.

Šī valsts dažādu iemeslu dēļ mani apbūra jau pirmajā ceļojumā, mēģināšu tos šeit uzskaitīt¹.

Valsts, kura laikā, kad rakstīju “Birmieti”, apmēram starp 2005. un 2007. gadu, bija aizmirsta valsts. Militārā diktatūra to bija izsvītrojusi no plašsaziņas navigācijas kartēm, un Birmai vairs nebija vārda (tikai tas jaunais, Mjanma) un nebija arī balss

¹ Labi apzinoties, ka kādu dienu tos neizbēgami aizmirsīšu: Šanu kalnu smaragdzaļos atspulgus Inles ezera dzidrajos ūdeņos; bērnus, kuri karstumā dauza akmeņus ceļmalās; par baloža asinīm saukto rubīnu sārto laismu dārgakmeņu tirgū Mogokā, kur joprojām kļīst Džozefa Kesela ēna; skaisto, apaļīgo zilbju rakstu, kas birmiešu valodā uz lieliem reklāmas stendiem Jangonas pievārtē kontrastē ar to paranoiskajiem vēstījumiem (“Satriec savus ārējos un iekšējos ienaidniekus”); dažu Jangonas kvartālu mitrās vibrācijas nakti; zelta lapiņas, ar kurām pārklāj Budas statujas un kuras zaigo kā pagodas rīta ausmā; kaltētās zivis, kas nelabi ož un ko grozos pārnēsā Mauglim līdzīgi puišēli musulmaņu pilsētā Sitvē; sieviešu dziedāšanu Mrauu, kad tās peldējās upē; ķīniešu izcelsmes sievietes ar zirnekļtīklu tetovējumiem uz sejas; Zelta Trīsstūra kazino ar neprātīgi košajām neonu gaismām; šamaņus, kuri opija dūmu ietekmē savā iztēlē pārvēršas par tīģeriem; biljarda spēles Monglā starp divām rindām būru, kuros guļ čūskas; neredzamas diktatūras paranoju sējošās negēlības – līdz pat Nobela Miera prēmijas laureātes ieslodzīšanai pašas mājā; bailes un smaidus visapkārt, ticību un māņticību, ļauno un labo roku rokā bez mitas.

(Nobela Miera prēmijas laureātei Aunai Sanai Su Či, vienīgajai, kura spēja uzrunāt pasauli un likt sevi sadzirdēt, muti bija aizbāzis perverss ieslodzījuma veids, kas ilga gandrīz piecpadsmit gadu).

Es rakstiju "Birmietī", lai viņu, ieslodzītu aiz atslēgas cietuma kamerā, neaizmirstu. Tāpēc ka reiz kāds students, kurš bija piedalījies huntas apspiestajos 1988. gada asiņainajos nemieros, krustu šķērsu izvadājis mani uz sava motocikla pa seno karalisko galvaspilsētu Mandalaju, iespieda man plaukstā četrkārtīgi salocītu papīra gabaliņu, uz kura bija rakstīts: "Mūsu valdība ir kā satracināts suns, tas kož, kam vien var. Šādu slimu un traku suni nav iespējams ieskolot Budas mācībās. Vienīgais veids, kā to apturēt, ir viņu nogalināt, iekams tas nav paspējis sakost visu pasauli. Mums vajadzīga jūsu palīdzība." Un es uzrakstīju romānu, jo vienīgi romāns, identifikācijas instruments, zināšanu un emociju paudējs, ļauj saprast ar sirdi.

Pabeidzis rakstīt, es iegrimu sapņos: realitāte ir apsteigusi fikciju, kāda cita, īsta Jūlija, varbūt birmiešu, izceļ Birmu no aizmirstības, un pasaulei beidzot atveras acis un atdarās ausis.

Dažas dienas pēc romāna iznākšanas 2007. gada septembrī notiek neticamais: realitāte sastopas ar izdomāto. Vispirms no slepenas depešas skopajām rindiņām es uzzinu, ka leģendārais opija tirgonis Khun Sa, vīrs, kura dēļ mans varonis Cēzars dodas uz Birmu un kuru es iekļāju sava romāna darbībā, ir atrasts miris savās mājās Jangonā. Pēc tam uzzinu, ka tajā pašā pilsētā noticis ievērojams politisks notikums: 100 000 demonstrantu, mīrmiļģas mūku armijas vadīti, basām kājām soļodami pa asfaltu, izaicinājuši militāro huntu. Pārdabiska parādība: Auna Sana Su Či pie savas mājas-cietuma vārtiem! Klusēdama, asarām acīs tā sveicina milzīgo procesiju šausmās stingušo uzraugu acu priekšā. Pirmo reizi kopš ilgiem laikiem bailes pārgājušas ierakumu otrā pusē.

Vai kaunpilnais režīms kritis? Nē. Demonstrācijas tiek apspiestas, un nākamajā gadā tropiskais ciklons Nargis,

aiznesdams vairāk nekā 138 000 dzīvību, ieraksta vēl vienu dramatisku lappusi birmiešu tautas lielajā ciešanū grāmatā.

Atšķiriba ir tāda, ka tagad par to runā. Jūt līdzī, palīdz: Birma vēl nav izglābta no elles, taču tā ir izkļuvusi no aizmirstības.

Un brīnums notiek: 2010. gada 13. novembrī Jangonā tiek atbrīvota Auna Sana Su Či. Izbrīnā ieplestām acīm vēroju pirmos fotoattēlus, un man aizžņaudzas rikle. Atminos nodaļu “Birmietē”, kurā Jūlija, stūrēdama savu veco pikapu, iegriežas *University Road*, dodas Aunas Sanas Su Či mājas virzienā un atduras pret militāristu ierīkotu barjeru, kas sargā opozicionāri no saskarsmes ar ārpusauli. Vai šis murgs būtu beidzies?

Attēli, kurus iepazīst pasaule, šķiet kā ainas no zinātniskās fantastikas filmām: Auna Sana Su Či stāv, pakāpusies uz sava nelaiķa tēva mājas vārtiem, netālu no ezera, kurā tik ilgstoši ar šautenes laidī sistas un sličinātas tautas cerības.

Auna Sana Su Či brīva, tikai nedaudz novecojusi, mirdzošiem, melniem matiem un liesmojošu skatienu, plaukstām maigi apņēmusi smago vārtu sarkanās smailes; viņas priekšā milzīgs pūlis, kas kliedz no prieka.

Auna Sana Su Či brīva, tērpusies cerīņkrāsas kleitā, smaidīdama pastiepusi roku pēc zieda, ko viņai sniedz kāds apbrīnotājs, viņas melnajos matos jau rotājas jasmīnu ziedu virtene...

Visapkārt ziedi... Romantika, dzeja, neizbēgamas klišejas: romānā šāda aina šķīstu skandaloza. Taču dzīve ir vēl skandalozāka par romāniem. Tā ir viens brīnišķīgs skandāls!

Šādu ainu nekad nebūtu uzdrīkstējies attēlot “Birmietē”, jo neviens tam nebūtu ticējis. Šādu ainu nekad nebūtu uzdrīkstējies attēlot “Birmietē”, jo biju redzējis bailes to acīs, kuri, apzinādamies, ka tajā pašā mirklī var tikt nodoti, tomēr uzdrošinājās pieminēt Nācijas māti. Auna Sana Su Či brīva? Negaidīts pavērsiens, *happy ending* kā pīga diktatūras zaļo cilvēciņu iecerētajai tragēdijai.

Tātad septiņus gadus pēc uzrakstīšanas “Birmietē” aprakstītais ir piepildījies. Taču, lai gan Nācijas māte ir brīva, dzīva

un, iespējams, ceļā uz skaistu politisko karjeru, lai arī viņas seja rotā tēkrekļus, kurus pārdod *Scott Market*, tūkstoš pagodu zemei līdz demokrātijai vēl tālu. Ģenerāļi ir nomainījuši formastērpus, bet joprojām nosaka likumus. Darījumi plaukst, notiek grandiozas reformas, bet etniskie konflikti turpinās, un jaba, mazā, sarkanā tablete, kas padara trakus ļaužu prātus, turpina ieplūst Āzijā no Zelta Trīsstūra slepenajām laboratorijām. Cēzara un Jūlijas asinīm slacītais mīlasstāsts tikpat labi varētu norisināties arī šodien.

Tādēļ, rakstot šīs rindas pēc septiņiem gadiem, es saku tikai šo vienu: es ceru. Es ceru, taču pievienoju šīm cerībām arī aicinājumu: neaizmirsīsim Birmu, kuras iedzīvotāji beidzot uzdrošinās sapņot un kurai vairāk nekā jebkad ir vajadzīga mūsu uzmanība.

Kristofs Onodibio

Pirmā daļa

ZELTS UN ASFALTS

Mūsdienās paradīze ir kredītkartes attālumā.

Varbūt tieši tāpēc tā vairs nav paradīze.

Viss iesākās ar skudrām. Ar nabaga skudru kolonnu Taimē, kas triecienā uzbruka tikkoka bungalo balstam. Skudras bija izkārtājušās cieši rindās kā leģionāri, un tieši šī apņēmība biedēja visvairāk.

Toties skats no mazītiņās terases pavērās brīnišķīgs. Viļņi čākstēja baltajās smiltīs, neskopodamies ar šņācošiem atvadu skūpstiem.

Pirmajā acu uzmetienā paradīze. Ja ne šīs skudru kolonnas, kas radīja problēmas.

– Kad tas beigsies, Cēzar?

Un viņa izplūda asarās. Ninkuma asarās, kas samērcēja manas gumijas iešļūcenes metru sešdesmit deviņus centimetrus zemāk par viņas asaru dziedzeriem.

Beach Paradise Guesthouse – tā sauca šo viesu māju. Pludmales paradīze. Ak, ne jau nosaukums mūs pievilināja, bijām ar tādiem saskārušies: *Silver Swan Hotel* (“Sudrabainā Gulbja viesnīca”), kurā mudžēja no trekniem kā salami prusakiem, vai *Dream Cottage* (“Sapņu kotedža”), kurā moskītu tīkls, tik mazītiņš kā garneļu ķeramaiss tīkliņš, mūs pārvērta par nosēšanās laukumu ar milzīgām šļircēm bruņotiem moskītiem. Nē, mūs pievilināja nevis vārds, bet skats. Tomēr jāatzīst, ka biju zaudējis veselo saprātu.